

TAMARA ANNA GALBARCZYK

*Funkcjonowanie spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych
w Polsce – stan obecny i perspektywy rozwoju*

The functioning of cooperative savings and loan associations (skok) in Poland
– the current condition and prospects of development

Abstrakt: Spółdzielcze kasy oszczędnościowo – kredytowe są podmiotami działającymi na rynku finansowym obok banków, instytucji kredytowych i instytucji pośrednictwa kredytowego. Skok, podobnie jak banki spółdzielcze działają na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze. Nie są jednak bankami i nie podlegają regulacjom ustawy Prawo bankowe. Wydaje się, że system skok pełni rolę zarówno komplementarną, jak i substytucyjną w stosunku do sektora bankowego. Oferowane produkty mogą być zarówno uzupełnieniem, jak i mogą być konkurencyjne w stosunku do oferty bankowej. Przedmiotem zainteresowania w niniejszym opracowaniu jest charakterystyka wybranych sfer działalności skok, określających ich potencjał i próba określenia perspektyw ich funkcjonowania w przyszłości w kontekście planowanej nowelizacji ustawy regulującej ich działanie.

1. WPROWADZENIE

Introduction

Rynek finansowy można zdefiniować, jako rynek, na którym dokonuje się transakcji instrumentami finansowymi¹, lub jako miejsce zawierania transakcji mających za przedmiot szeroko rozumiany kapitał finansowy².

---

¹ Z. Polański, *Wprowadzenie. System finansowy we współczesnej gospodarce rynkowej*, [w:] *System finansowy w Polsce*, pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego, B. Woźniak, PWN, Warszawa 2004, s. 27.

² M. Wypych, *Finanse i instrumenty finansowe*, Absolwent, Łódź 1977, s. 115.

Uczestnikami transakcji na rynku finansowym są instytucje finansowe, będące pośrednikami, którzy specjalizują się w przyjmowaniu na siebie zobowiązań finansowych oraz nabywaniu takich zobowiązań od innych podmiotów.³ Podmiotami działającymi na rynku finansowym są więc m.in. banki, instytucje kredytowe i instytucje parabankowe, np. skok⁴. Działalność tych ostatnich będzie przedmiotem zainteresowania w niniejszym opracowaniu. Celem autorki jest charakterystyka wybranych sfer działalności skok, określających ich potencjał i próba określenia perspektyw ich funkcjonowania w przyszłości w kontekście planowanej nowelizacji ustawy regulującej ich działanie.

2. CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH SFER DZIAŁANIA SPÓŁDZIELCZYCH KAS OSZCZĘDNOŚCIOWO – KREDYTOWYCH W POLSCE

Description of Selected Spheres of Operation of Cooperative Savings
and Loan Associations in Poland

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo – kredytowe funkcjonują w Polsce od roku 1992. W latach 1992–1998 ich liczba zwiększyła się z 9 do 220. W latach 1999 i 2000 liczba kas wg stanu na koniec roku zmniejszała się (odpowiednio do 158 i 133), a w roku 2001 wzrosła do 137. W całym okresie rosła natomiast liczba placówek (do 680 na koniec 2001 r.).⁵ Zmiany liczby kas w latach 2002–2009 prezentuje tabela 1.

W latach 2002–2008 liczba skok ulegała zmniejszeniu w wyniku fuzji. Wg stanu na koniec I półrocza 2009 r. w stosunku do końca 2008 r. liczba kas wzrosła z 62 do 63. Rosła natomiast w całym okresie zarówno ilość placówek, jak i liczba zrzeszonych członków, w tym członków prowadzących działalność gospodarczą, czyli spółek cywilnych i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (tabela 1). W latach 1992–2009 ilość kas łącznie z oddziałami wzrosła ponad stutrzydziestokrotnie, a liczba zrzeszonych członków zwiększyła się ponad stuczterdziestokrotnie⁶. Wg stanu na koniec 2009 r. funkcjonowało 1801 kas łącznie z oddziałami, a liczba ich członków przekroczyła poziom 2 mln osób⁷.

Wśród ogólnej liczby spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych działających w latach 2002–2007 największą ilość stanowiły kasy zrzeszające od ponad 1000 do 10000 członków, dysponujące majątkiem do 50 mln zł, przy czym liczba kas najmniejszych, dysponujących majątkiem o wartości poniżej 5 mln zł, w kolejnych latach spadała (tabela 2).

³ Z. Polański, *Wprowadzenie. System finansowy...*, poz. cyt., s. 33.

⁴ Na koniec 2009 roku w Polsce działalność operacyjną prowadziło 625 banków (48 w formie spółek akcyjnych, 1 państwowy i 576 spółdzielczych, w tym 1 niezrzeszony) i 18 oddziałów instytucji kredytowych oraz 61 skok - ów. Raport o sytuacji banków w 2009 r., Urząd KNF, Warszawa 2010, str. 22 oraz www.skok.pl (1.06.2010).

⁵ M. Golec, *Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe na rynku usług finansowych w Polsce*, wyd. WSB, Poznań 2004, s. 59.

⁶ Obliczenia własne na podstawie www.skok.pl (1.06.2010).

⁷ www.skok.pl (Wyniki wstępne wg danych z dnia 24.05.2010 r.).

Tab. 1. Liczba spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych łącznie z oddziałami, liczba członków i poziom zatrudnienia (stan na koniec roku)
 The number of cooperative savings and loan associations including branches, number of members and the level of employment (at the end of the year)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	30.06.2009
Liczba kas ogółem	113	99	83	76	70	67	62	63
Liczba kas łącznie z oddziałami	923	1285	1461	1553	1589	1663	1757	b.d.
Liczba członków -w tym prowadzących działalność gospodarczą	703012	924771	1168867	1394510	1550660	1668588	1856247	1944747
	968	2051	3919	5873	7725	10129	12906	15234
Liczba osób zatrudnionych w tys.	b.d.	b.d.	4159	4970	5577	6300	7085	7936

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2002 r.; GUS, Warszawa, 30.10.2003 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2003 r.; GUS, Warszawa, 29.10.2004 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2004 r.; GUS, Warszawa, 28.10.2005 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2005 r.; GUS, Warszawa, 26.10.2006 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2006 r.; GUS, Warszawa, 26.10.2007 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych za 2007 r.; GUS, Warszawa, 23.10.2008 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych za 2008 r. i I półrocze 2009 r.; GUS, Warszawa, 30.10.2009 r. oraz dane ze strony www.skok.pl (24.05.2010).

Tab. 2. Klasyfikacja spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych wg wybranych kryteriów
 Classification of cooperative savings and loan associations by selected criteria

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kasy wg liczby zrzeszonych członków:								
do 1000	27	19	11	8	4	3	3	4
1001–2000	26	18	12	9	8	8	6	5
2001–5000	33	26	19	16	15	10	9	10
5001–10 000	12	17	18	18	15	17	10	9
10 001–20 000	7	9	11	10	10	10	14	15
powyżej 20 000	8	10	12	15	18	19	20	20

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kasy wg wielkości posiadane- danego majątku:								
do 5000 tys. zł	41	27	18	9	6	5*	6*	6*
5 001–10 000 tys. zł	26	19	13	9	10	9**	6**	6**
10 001–20 000 tys. zł	22	19	16	16	16	10	8	8
20 001–50 000 tys. zł	12	20	23	22	19	28***	24***	24***
50 001–100 000 tys. zł	12	9	8	11	7			
powyżej 100 000 tys. zł	-	5	5	9	12	15****	18****	19****
Kasy wg uzyskanego wy- niku finansowego netto:								
zysku	85	74	71	62	57	59	55	29
straty	28	25	12	14	13	8	7	34
* liczba kas wg sumy bilansowej do 6000 tys. zł ** liczba kas wg sumy bilansowej powyżej 6000 tys. zł do 10000 tys. zł *** liczba kas wg sumy bilansowej powyżej 20000 tys. zł do 90000 tys. zł **** liczba kas wg sumy bilansowej powyżej 90000 tys. zł								

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2002 r.; GUS, Warszawa, 30.10.2003 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2003 r.; GUS, Warszawa, 29.10.2004 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2004 r.; GUS, Warszawa, 28.10.2005 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2005 r.; GUS, Warszawa, 26.10.2006 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2006 r.; GUS, Warszawa, 26.10.2007 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych za 2007 r.; GUS, Warszawa, 23.10.2008 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych za 2008 r. i I półrocze 2009 r.; GUS, Warszawa, 30.10.2009 r.

Od 2008 r. dominują kasy średnie i duże, zrzeszające powyżej 10000 członków, o aktywach przewyższających 20 mln zł, przy czym rośnie liczba kas największych, dysponujących majątkiem powyżej 90 mln zł. (tabela 2)

Zdecydowana większość funkcjonujących kas osiągała zyski do końca 2008 r. Niestety kryzys finansowy z roku 2008 zaważył na wynikach finansowych kas w ostatnim okresie. Wg stanu na koniec I półrocza 2009 r. 34 kasy poniosły straty, a 29 osiągnęło zyski. (tabela 2)

W całym okresie funkcjonowania zwiększała się zarówno suma aktywów, jak również zgromadzonych depozytów i udzielonych pożyczek. W roku 1992 aktywa kas wynosiły 4,3 mln zł, wartość depozytów przekraczała 3,5 mln zł, a pożyczek 2,9 mln zł⁸. W latach 1992–2001 ponad czterystukrotnie wzrosła wartość aktywów, depozytów oraz pożyczek⁹. Wielkość aktywów, depozytów i pożyczek w latach 2002–2009 prezentuje tabela 3.

⁸ www.skok.pl (1.06.2010).

⁹ Obliczenia własne na podstawie www.skok.pl (24.05.2010).

Tab. 3. Wartość aktywów, depozytów i pożyczek spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych w Polsce w latach 2002–2009 (w tys. zł)
The value of assets, deposits and loans in Poland's cooperative savings and loan associations in 2002-2009 (in PLN thousand)

Lata	Aktywa	Przyjęte depozyty	Udzielone pożyczki
2002	2455086	2253906	1659780
2003	3343652	3111630	2212939
2004	4228673	3937924	2856265
2005	5329024	4989570	3502929
2006	5969789	5552966	4047299
2007	7324988	6705001	5147320
2008	9446921	8604073	6932627
2009	11638713	10842438	8411262

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o www.skok.pl (1.06.2010).

Wartość aktywów skok zwiększyła się z niecałych 2,5 mld zł na koniec 2002 r. do ponad 11,6 mld zł na koniec 2009 r. Dla porównania aktywa sektora bankowego na koniec 2009 r. wynosiły 1060,8 mld zł, w tym aktywa banków komercyjnych 944,6 mld zł, instytucji kredytowych 54,5 mld zł, a banków spółdzielczych 61,7 mld zł, czyli były znacznie wyższe, niż aktywa skok¹⁰. Kasy zgromadziły na koniec 2002 r. depozyty o wartości niespełna 2,3 mld zł, a na koniec 2009 r. wartość depozytów wzrosła prawie pięciokrotnie, do ponad 10,8 mld zł. Depozyty gospodarstw domowych zgromadzone w sektorze bankowym na koniec 2009 r. wyniosły 166,0 mld zł, w tym w bankach komercyjnych 155,1 mld zł, w oddziałach instytucji kredytowych 6,5 mld zł, a w bankach spółdzielczych 4,4 mld zł¹¹. Wielkość depozytów osób fizycznych ulokowanych w skok wyniosła więc prawie tyle, ile w oddziałach instytucji kredytowych i bankach spółdzielczych łącznie.

Wg stanu na 31.12.2002 r. udzielone przez kasy pożyczki wynosiły niespełna 1,7 mld zł, a na 31.12.2009 r. wzrosły prawie pięciokrotnie, do ponad 8,4 mld zł. Wg stanu na koniec 2009 r., wartość kredytów udzielonych gospodarstwom domowym przez sektor bankowy wyniosła 412,5 mld zł, w tym przez banki komercyjne 360,3 mld zł, przez oddziały instytucji kredytowych 24,5 mld zł, a przez banki spółdzielcze 27,7 mld zł¹².

¹⁰ Raport o sytuacji banków w 2009 r., Urząd KNF, Warszawa 2010, aneks statystyczny, tabela 2, 1.

¹¹ *Tamże*, tabela 2, 3.

¹² *Tamże*.

Tab. 4. Wybrane wielkości charakteryzujące działalność spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych w latach 2002–2009
Selected values characterizing the operation of cooperative savings and loan associations in 2002–2009

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	30.06. 2009
Wskaźnik rentowności obrotu brutto (%)	2,6	2,2	4,9	1,9	4,2	4,2	2,8	-0,3
Wskaźnik rentowności obrotu netto (%)	2,4	2,1	4,8	1,8	3,9	3,5	1,3	-1,4
Wskaźnik płynności *	b.d.	69,2	72,5	72,0	21,2 95,9	20,0 96,7	17,3 96,3	22,9 96,3
ROA (%)	b.d.	0,5	0,9	0,3	0,6	0,5	0,2	b.d.
ROE (%)	b.d.	16,0	28,0	9,7	16,6	14,2	b.d.	b.d.
Fundusze własne (w tys. zł.)	71451	105383	147866	184589	231061	278262	312129	308808
Wynik finansowy netto (w tys. zł.)	11997	14188	35423	16157	34401	36152	18616	-11023
* w latach 2003–2005 wyliczany jako relacja należności ogółem do zobowiązań ogółem. Od 2006 r. wyliczany jest wskaźnik I stopnia (relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych) i II stopnia (relacja inwestycji i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych)								

Źródło: opracowanie własne w oparciu o Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych w 2002 r.; GUS, Warszawa, 30.10.2003 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych w 2003 r.; GUS, Warszawa, 29.10.2004 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych w 2004 r.; GUS, Warszawa, 28.10.2005 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych w 2005 r.; GUS, Warszawa, 26.10.2006 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych w 2006 r.; GUS, Warszawa, 26.10.2007 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych w 2007 r.; GUS, Warszawa, 23.10.2008 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych w 2008 r. i I półroczu 2009 r.; GUS, Warszawa, 30.10.2009 r., Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych za I półrocze 2009 r.; GUS, Warszawa, 23.09.2009 r.

W 2002 r. wyniki finansowe skok były lepsze niż w 2001 r. Przeciętnie jedna kasa zrzeszała 6221 członków i dysponowała majątkiem w wysokości 21,7 mln zł. Na jednego członka przypadało przeciętnie 3493 zł. aktywów (najwięcej w województwie mazowieckim – 4172 zł, pomorskim – 3665 zł i śląskim – 3515 zł). Największe aktywa posiadały kasy województwa śląskiego, pomorskiego i lubelskiego. Największy udział w aktywach stanowił majątek obrotowy, w tym należności krótkoterminowe (67% majątku obrotowego). Kapitał własny stanowił 2,9% pasywów, największy udział w pasywach miały zobowiązania i rezerwy na zobowiązania (97,1%). Wskaźnik rentowności obrotu brutto wyniósł 2,6%, a netto 2,4%, podczas, gdy w 2001 r. wyniósł odpowiednio 1,7% i 1,5%¹³.

¹³ Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych w 2002 r.; GUS, Warszawa, 30.10.2003 r.

W 2002 r. udział kas w rynku kredytów konsumenckich wyniósł 9,6%, a w 2003 r. 10,5%¹⁴.

Bardzo dobrym rokiem był dla kas rok 2003. Zanotowano wzrost aktywów, kapitału, depozytów, pożyczek, przychodów finansowych i zysku netto¹⁵. Przeciętnie jedna kasa zrzeszała 9341 członków i dysponowała majątkiem o wartości 33,8 mln zł. Na jednego członka przypadało przeciętnie 3615 zł aktywów (najwięcej w województwie mazowieckim – 4608 zł, lubelskim – 4329 zł, pomorskim – 3648 zł). Wg stanu na koniec roku wartość aktywów wyniosła ponad 3,3 mld zł. Największe aktywa, podobnie jak przed rokiem miały kasy województwa pomorskiego, śląskiego i lubelskiego. Największy udział w aktywach stanowił (jak przed rokiem) majątek obrotowy - 92,7%, w tym należności krótkoterminowe. Wartość pożyczek wzrosła do ponad 2,2 mld zł, w tym pożyczki udzielone na okres do 1 roku osiągnęły kwotę 825,6 mln zł, a powyżej 1 roku prawie 1,4 mld zł. Kapitał własny stanowił 3,2% pasywów, największy udział w pasywach miały (jak w 2002 r.) zobowiązania i rezerwy na zobowiązania - 96,8%. Dominowały zobowiązania krótkoterminowe (98% zobowiązań). Wartość depozytów wzrosła do ponad 3,1 mld zł, w tym środki przyjęte na okres do 1 roku wynosiły 2,9 mld zł, a powyżej 1 roku 286,7 mln zł. Obniżył się zarówno wskaźnik rentowności obrotu brutto, jak i netto (wyniósł odpowiednio 2,2% i 2,1%)¹⁶.

W 2004 r. jedna kasa zrzeszała przeciętnie 14083 członków i dysponowała majątkiem o wartości 50,9 mln zł. Na jednego członka przypadało przeciętnie 3618 zł aktywów. Przeciętnie jeden członek zgromadził na koncie oszczędności w wysokości 3377 zł (w 2003 r. – 3392 zł), a jego zadłużenie wynosiło przeciętnie 2443 zł (w 2003 r. – 2347 zł). Dane za 2004 r. wskazują, że aktywa zwiększyły się do 4,2 mld zł, co oznacza, że przyrost od początku 2001 r. wyniósł 250%. Największy udział w aktywach miał (jak w ubiegłych latach) majątek obrotowy (93,5%), a w nim należności krótkoterminowe (74,6%). Kapitał własny stanowił 3,5% pasywów, największy udział w pasywach (jak w ubiegłych latach) miały zobowiązania i rezerwy na zobowiązania (96,5%). Członkowie zgromadzili oszczędności na kwotę ponad 3,9 mld zł (w tym środki ulokowane na okres do 1 roku wynosiły ponad 3,5 mld zł, a powyżej 1 roku 349,5 mln zł), czyli czterokrotnie więcej niż na koniec 2000 r., a ich zadłużenie wzrosło do 2,86 mld zł (w tym pożyczki udzielone na okres do 1 roku wynosiły 779,5 mln zł, a powyżej 1 roku 2,08 mld zł)¹⁷. Podstawowym produktem były kredyty konsumenckie, których udział w portfelu wynosił 80%, pożyczki mieszkaniowe – 15% i kredyty na działalność gospodarczą – 5%. Taka strategia miała zostać utrzymana. Kasy chciały wypełnić lukę pozostawioną przez banki i pozyskać część ich klientów. Najmocniejszą pozycję miały kasy na Śląsku, Pomorzu, w Lublinie, Warszawie i w Wielkopolsce¹⁸.

¹⁴ Dobry rok na SKOK; „Dziennik Bałtycki” z 25.06.2004 r.

¹⁵ „Rzeczpospolita” z 3.06.2004 r., dodatek: „Świat pieniądza. Wyniki instytucji finansowych” 2003, s. 10.

¹⁶ Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2003 r.; GUS, Warszawa, 29.10.2004 r.

¹⁷ Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2004 r.; GUS, Warszawa, 28.10.2005 r.

¹⁸ P. Adamowicz, *Ponad milion klientów*, „Rzeczpospolita” z 25.06.2004 r.

Do końca 2005 r. szacowano, że liczba placówek skok przekroczy 1500, a liczba klientów wzrośnie do 1,4 mln osób. Co miesiąc do kas przystępowało 18–20 tys. osób. Planowano, że aktywa kas przekroczą 5 mld zł.¹⁹ Jak wynika z danych GUS liczba placówek rzeczywiście przekroczyła 1500, a aktywa przekroczyły 5 mld zł. Jedynie liczba członków nie osiągnęła założonego poziomu. (tabela 1 i 3).

W 2005 r. wyniki skok były jednak znacznie niższe niż w 2004 r. Wynik finansowy brutto zmniejszył się o 52,2%, a netto o 54,4%. Zysk netto osiągnęły 62 kasy, a straty netto poniosło 14 kas. Znacznie pogorszyły się wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto, a także ROA i ROE. Na koniec roku największy udział w aktywach stanowił majątek obrotowy, w tym należności krótkoterminowe (73,9%). Kapitały własne stanowiły 3,5% pasywów kas, a największy udział w pasywach miały zobowiązania i rezerwy na zobowiązania (96,5%)²⁰.

Rok 2006 skok zakończyły ponad dwukrotnie lepszymi wynikami finansowymi, jak rok 2005. Wynik finansowy brutto wzrósł o 111,4%, a netto o 112,0%. Poprawie uległy wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto oraz ROA i ROE. W aktywach nadal dominował majątek obrotowy, w tym należności krótkoterminowe (77,7%). Udział kapitałów własnych w pasywach wzrósł do 3,9%. Depozyty przekroczyły 5,5 mld zł, a w ich strukturze dominowały depozyty złożone na okres do 12 miesięcy (91,2%). W strukturze zaciągniętych pożyczek dominowały z kolei pożyczki na okres powyżej 12 miesięcy (78,5%)²¹.

Na koniec 2007 r. skok dysponowały ponad 1650 placówkami, które w większości należały do kas dużych (1034) i średnich (500). Przeciętnie duża kasa²² posiadała 69 placówek, około 85 tys. członków i zatrudniała 309 pracowników. Kasa średnia²³ dysponowała przeciętnie 18 placówkami, posiadała niecałe 12 tys. członków i zatrudniała około 49 osób. W strukturze aktywów dominowały nadal aktywa obrotowe, w tym należności krótkoterminowe z tytułu pożyczek i kredytów konsumenckich, udzielanych przeważnie na okresy dłuższe niż 12 miesięcy. Średnia wartość pożyczki na członka wynosiła 2,9 tys. zł (2,6 tys. zł w 2006 r.). Udział kapitałów własnych w pasywach wyniósł 3,8%. W strukturze pasywów dominowały zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, a w strukturze zobowiązań największy udział miały depozyty na okres nie przekraczający 1 roku (92%) Średnia wartość depozytu na członka wynosiła 4,1 tys. zł (3,6 tys. zł w 2006 r.)²⁴. Wskaźnik rentowności obrotu brutto nie uległ zmianie, a netto – pogorszył się. Pogorszyły się także nieznacznie wskaźniki ROA i ROE. W stosunku do 2006 r. wskaźnik płynności finansowej I stopnia obniżył się o 1,2 pkt proc. (do 20%), a II stopnia wzrósł o 0,8 pkt proc. (do 96,7%)

¹⁹ SKOK. Wyniki za 2004 rok, „Rzeczpospolita” z 8.02.2005 r. oraz A. Myczkowska, *Nie tylko dla klientów banków*, „Rzeczpospolita” z 15.06.2005 r.

²⁰ Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych w 2005 r.; GUS, Warszawa, 26.10.2006 r.

²¹ Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych w 2006 r.; GUS, Warszawa, 26.10.2007 r.

²² Duża kasa to taka, której majątek przekracza 90 mln zł.

²³ Kasa średnia to taka, której aktywa przekraczają 20 mln zł, a nie przekraczają 90 mln zł.

²⁴ Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych w 2007 r.; GUS, Warszawa, 23.10.2008 r.

W 2008 r. i I półroczu 2009 r. następowała dalsza rozbudowa sieci dystrybucji skok. Na koniec 2008 r. depozyty ogółem wzrosły do ponad 8,6 mld zł, a na koniec I półrocza 2009 r. osiągnęły poziom prawie 10,6 mld zł. Przeciętna kwota depozytu na członka zwiększyła się do 4,8 tys. zł na 31.12.2008 r. i 5,4 tys. zł na 30.06.2009 r. Prawie 95% depozytów stanowiły lokaty na okres nie przekraczający 1 roku. Z kolei wartość udzielonych pożyczek wzrosła do ponad 6,9 mld zł. na koniec 2008 r. i ponad 7,6 mld zł na koniec I półrocza 2009 r. Przeciętna wartość pożyczki na członka zwiększyła się do 3,1 tys. zł na 31.12.2008 r. i 3,9 tys. zł na 30.06.2009 r. W strukturze aktywów nadal dominowały aktywa obrotowe (w tym należności krótkoterminowe), a w strukturze pasywów zobowiązania i rezerwy na zobowiązania. Udział kapitałów własnych w pasywach wyniósł 3,3% na 31.12.2008 r. i 2,7% na 30.06.2009 r. W I półroczu 2009 r. kasy wykazały straty w wysokości 2,3 mln zł, przy czym po odprowadzeniu podatku dochodowego, straty zwiększyły się do 11 mln zł na 30.06.2009 r.²⁵ W stosunku do końca 2008 r., na koniec I półrocza 2009 r. zmniejszeniu uległy kapitały własne. Wskaźniki rentowności obrotu (brutto i netto) na 31.12.2008 r. uległy pogorszeniu, a na 30.06.2009 r. osiągnęły wręcz wartości ujemne.

Jak wynika z zaprezentowanych danych kryzys na rynku finansowym dotknął także spółdzielcze kasy oszczędnościowo – kredytowe. Świadczą o tym, m. in.: spadek kapitałów własnych, ujemny wynik finansowy i wskaźniki rentowności obrotu na koniec I półrocza 2009 r. Kasy stają się jednak pomimo to coraz większą konkurencją dla banków, głównie ze względu na korzystną politykę cenową i niskie marże²⁶.

Swoją pozycję kasy zawdzięczały w przeszłości zwolnieniu z podatku dochodowego, które przedłużono do końca 2006 r., mimo protestów banków spółdzielczych działających na podobnych zasadach, które podatki musiały płacić. Kasy były zwolnione z podatku dochodowego ze względu na społeczną działalność. Oszczędności z tego tytułu były jednak mniejsze, niż oszczędności banków, które nie ponosiły i nie ponoszą np. kosztów dochodzenia roszczeń przed sądem dzięki temu, że mogą wystawiać bankowe tytuły egzekucyjne. Kasy musiały i muszą ponosić koszty egzekucji²⁷. Obecnie skok płacą także podatek dochodowy.

Nie udało się natomiast przeforsować korzystnych dla kas zapisów w projekcie ustawy antylichwiarskiej wprowadzającej limit oprocentowania kredytów konsumenckich (której inicjatorem były kasy, ale spod przepisów której próbowano wyłączyć udzielane przez nie pożyczki, tzw. chwilówki) oraz ustawy o upadłości osób fizycznych (w której kasy postulowały umieszczenie zapisu o konieczności prowadzenia rachunku dla upadłego konsumenta przez organizację posiadającą największą sieć oddziałów i wysokie oprocentowanie środków)²⁸.

²⁵ Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych w 2008 r. i I półroczu 2009 r.; GUS, Warszawa, 30.10.2009 r. oraz Wyniki finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych w I półroczu 2009 r.; GUS, Warszawa, 23.09.2009 r.

²⁶ A. Myczkowska, System dobrych znajomych; „Rzeczpospolita” z 5.01.2005 r., dodatek „Ekonomia i Rynek”.

²⁷ SKOK–i bronią dobrego imienia, „Nasz Dziennik” z 23.11.2005 r.

²⁸ M. Samcik, Jak SKOK–i tracą grunt, „Gazeta Wyborcza” z 6.01.2005 r.

Ustawa antylichwiarska została uchwalona 7.07.2005 r.²⁹. Wg niej maksymalne stopy oprocentowania kredytów konsumenckich i pożyczek w obrocie gospodarczym wynoszą czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP, a maksymalne koszty prowizji i opłat od kredytów konsumenckich nie mogą być wyższe niż 5%. Wprowadzone limity wymusiły konieczność dostosowania do wymogów ustawy, m.in. tzw. chwilówek – krótkoterminowych pożyczek o wysokim oprocentowaniu, udzielanych przez kasy³⁰.

Ustawa o upadłości konsumenckiej została uchwalona 5.12.2008 r.³¹, a weszła w życie 31.03.2009 r. nie zawiera postulowanych przez skok zapisów.

Chcąc minimalizować koszty poprzez uniezależnienie się od banków, 21.12.2004 r. KSKOK, TUNŻ SKOK i TUV SKOK złożyły do KNB wnioski o wyrażenie zgody na utworzenie własnego banku, Banku Oszczędnościowo–Kredytowego. Rozwiązania polegające na utworzeniu takiego banku przez skok (unie kredytowe) funkcjonują m.in. w USA i Kanadzie. KNF podjęła jednak decyzję o nie przyznaniu licencji. Skutkiem narastającego konfliktu jest zamieszanie w sprawę sądu administracyjnego i prokuratora³².

Wszystko wskazuje na to, że jeśli nie zmienią się warunki zewnętrzne, skok - i będą nadal kontynuować ekspansję rynkową. Tak jak banki spółdzielcze różnią się one od banków komercyjnych podejściem do klienta, co może mieć wpływ na dalszy ich rozwój. Członek spółdzielni jest jednocześnie współwłaścicielem, a zatem ma wpływ na jej działalność, na zarządzanie jego kapitałem. Zdrowa konkurencja na rynku pośrednictwa kredytowego oznacza jednocześnie poprawę jakości usług i obniżanie ich ceny, co przyczyni się z pewnością do wzrostu zadowolenia klientów i zwiększenia popytu na oferowane produkty.

Jako ewentualne zagrożenie dalszego rozwoju należy jednak wymienić istnienie ryzyka makroekonomicznego, które nasiliło się w 2009 r., szczególnie w związku z rosnącym bezrobociem i spowolnieniem gospodarczym. Może mieć ono negatywny wpływ na wyniki finansowe skok w kolejnych latach.

3. PERSPEKTYWY ZMIAN W ORGANIZACJI I PODSTAWACH PRAWNYCH DZIAŁANIA W WYNIKU PLANOWANEJ NOWELIZACJI USTAWY O SKOK

Prospects of Changes in the Organization and Legal Basis of Operation Following the Planned Amendment to the Act on SKOK

Zgodnie z ustawą Prawo spółdzielcze spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodar-

²⁹ Ustawa z dnia 7.07.2005 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych ustaw; DzU nr 157, poz. 1316, art. 1. Zmiana weszła w życie 20 lutego 2006 r.

³⁰ ŁUW, *Dwa lata za lichwę*, „Parkiet” z 8.07.2005 r.

³¹ Ustawa z dnia 5.12.2008 r. o zmianie ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, DzU nr 234, poz. 1572.

³² P. Zielewski, *Skok, hop, bęc*, „Forbes”, wrzesień 2008, dodatek „Forbes Inwestor”.

czą. Spółdzielnia może także prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska³³. Prawo spółdzielcze oraz ustawa o skok tworzą rany prawne działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w Polsce. Celem ich działania jest zatem gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia³⁴.

W kwietniu 2008 r. wniesiony został do Sejmu przez grupę posłów PO projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (zwany dalej projektem). Został on negatywnie oceniony przez KSKOK (i nie tylko), ale skierowano go do dalszych prac w Komisji Finansów Publicznych. Projekt został poparty przez Radę Ministrów, ze wskazaniem konieczności prowadzenia dalszych prac pod względem prawnym i legislacyjnym³⁵. Poniższe rozważania uwzględniają zarówno regulacje obowiązujące obecnie, jak i proponowane w projekcie zmiany.

Organizacja systemu skok jest dwuszczeblowa, obejmuje spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe i Krajową Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową (Kasę Krajową).

Organami skok są rada nadzorcza i zarząd. Ich członkami nie mogą być osoby skazane za przestępstwo umyślne przeciwko mieniu, dokumentom lub przestępstwo karno-skarbowe. W skład zarządu wchodzi obecnie co najmniej 3 członków kasy. Po ewentualnej nowelizacji ustawy (zgodnie z projektem) do zarządu wchodziłoby nie więcej niż 3 członków kasy. Zapis, że zarząd kasy może liczyć maksymalnie 3 członków jest niezrozumiały, podobnie jak sam fakt dlaczego „ustawowe ustalenie liczby członków jest tak ważne, że uzasadnia odebranie członkom kasy prawa swobodnego decydowania o tym”. Wymogi kwalifikacyjne w stosunku do członków zarządu, które powinny dawać rękojmię prowadzenia działalności z zachowaniem bezpieczeństwa zgromadzonych środków, określa Kasa Krajowa, a po nowelizacji określałaby KNF. Członkowie organów kas pełnią aktualnie swoje funkcje społecznie, przy czym statut może przewidywać wynagradzanie członków zarządu. Wg projektu członkowie mają pełnić funkcje nieodpłatnie, przy czym przysługiwałby im zwrot „prawidłowo udokumentowanych poniesionych faktycznie wydatków, związanych z prowadzeniem spraw kasy”, niezależnie od tego, co miałyby to oznaczać. Projekt uwzględnia również możliwość przewidzenia w statucie kasy wynagrodzenia dla członków zarządu określanego przez radę nadzorczą³⁶.

³³ Ustawa z dnia 16.09.1982 r. *Prawo spółdzielcze*, DzU 1995, nr 54, poz. 288 z późn. zm., art. 1, par. 1 i 2.

³⁴ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. *o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych*, DzU z 1996 r., nr 1, poz. 2 z późn. zm., art. 3, ust. 1.

³⁵ Stanowisko rządu w sprawie poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, przekazane marszałkowi Sejmu pismem z dnia 31.07.2008 r.

³⁶ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. *o spółdzielczych...*, *poz. cyt.*, art. 10–12, poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, druk, nr 650, www.sejm.gov.pl (1.06.2010), art. 1, pkt 4–6 oraz Opinia prawna do poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 650), sporządzona 28.09.2008 r. przez radcę prawnego w uzupełnieniu opinii sporządzonej w BAS 6.08.2008 r.

W kasach działają ponadto w charakterze opiniodawczym komisje kredytowe, których członkowie nie mogą być jednocześnie członkami rady nadzorczej, ani zarządu³⁷.

Skok jest wyposażona w fundusze własne, do których należą:

1. fundusz udziałowy powstający z wpłat udziałów członkowskich lub innych źródeł,
2. fundusz zasobowy powstający z wpłat przez członków wpisowego, nadwyżki bilansowej, wartości majątkowych otrzymanych nieodpłatnie, przedawnionych roszczeń majątkowych oraz innych źródeł,

przy czym nowelizacja nie daje możliwości tworzenia ich z innych źródeł, poza konkretnie wymienionymi w punktach 1 i 2³⁸.

Ponadto skok tworzą fundusz oszczędnościowo-pożyczkowy, powstający z wkładów członkowskich, gromadzonych oszczędności oraz środków pieniężnych uzyskiwanych od KSKOK. Po nowelizacji, zgodnie z projektem, środki z Kasy Krajowej nie będą mogły powiększać tego funduszu³⁹.

Wg aktualnych przepisów nadwyżka bilansowa może być przeznaczona na zwiększenie funduszu zasobowego, z którego m.in. pokrywane są ewentualne straty. Projekt przewiduje przeznaczenie co najmniej 80% osiągniętej nadwyżki bilansowej na wypłatę dla członków proporcjonalnie do wysokości posiadanych udziałów oraz co najwyżej 20% nadwyżki na zwiększenie funduszu zasobowego⁴⁰. Proponowane zmiany zdaniem radcy prawnego opiniującego projekt są nieuzasadnione. Ani w Prawie spółdzielczym, ani w KSH nie ma odpowiednika takiego przepisu. Spółdzielnie co do zasady nie dzielą zysków wśród swoich członków, a spółki mają w tym względzie swobodę. „Przepis zakazując akumulowania całej nadwyżki, zakazuje tym samym dbania o bezpieczeństwo zgromadzonych środków. Trudno uzasadnić w związku z tym, jaki interes społeczny miałby chronić⁴¹. Zdaniem rządu „należy rozważyć wprowadzenie zapisu umożliwiającego fakultatywny podział nadwyżki⁴². Z kolei NBP wskazuje na niespójność z zapisem mówiącym o nie zarobkowym charakterze kas⁴³.

Członkami skok mogą być osoby fizyczne połączone więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym, np. pracownicy jednego lub kilku zakładów pracy, albo osoby należące do tej samej organizacji społecznej lub zawodowej. Projekt nie daje możliwości pozostania członkiem w przypadku ustania tych więzi, tak jak jest to rozwiązane

³⁷ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. *O spółdzielczych...*, *poz. cyt.*, art. 13.

³⁸ *Tamże*, art. 15 oraz *poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art. 1, pkt 8.

³⁹ *Tamże*.

⁴⁰ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. *O spółdzielczych...*, *poz. cyt.*, art. 16 oraz *poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art. 1, pkt 9.

⁴¹ Opinia prawna do poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 650), sporządzona 28.09.2008 r. przez radcę prawnego w uzupełnieniu opinii sporządzonej w BAS 6.08.2008 r.

⁴² Stanowisko rządu w sprawie poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, przekazane marszałkowi Sejmu pismem z dnia 31.07.2008 r.

⁴³ Opinia NBP w sprawie poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, skierowana do Kancelarii Sejmu 18.07.2008 r.

obecnie (o ile statut kasy przewiduje taką możliwość)⁴⁴. Niedookreślony jest więc nadal (pomimo zmiany zapisu) art. 7, bo nie wiadomo, kto miałby stwierdzać, że wygasła więź pomiędzy członkiem i kasą.

Członkowie wpłacają wkłady członkowskie. Podobnie, jak w przypadku oszczędności gromadzonych w bankach mogą złożyć deklarację na wypadek śmierci na rzecz małżonka, zstępnych, rodziców, dziadków i rodzeństwa, tyle, że kwota deklaracji nie może przekroczyć ogółem przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, ogłaszanego przez prezesa GUS w okresie 5 lat kalendarzowych poprzedzających wypłatę⁴⁵. Poza tym kasa jest zobowiązana wypłacić koszty pogrzebu osobie, która przedłoży rachunki dokumentujące wysokość poniesionych przez nią wydatków w zakresie, w jakim pogrzeb odpowiada zwyczajom przyjętym w środowisku zmarłego. Sumy te nie należą do spadku⁴⁶.

Kasa może udzielać kredytów i pożyczek na okres nie dłuższy niż 3 lata, za wyjątkiem kredytów i pożyczek na cele mieszkaniowe⁴⁷. Członkowie organów nie mogą poręczać kredytów i pożyczek. Pozostali członkowie kasy mogą poręczać jednocześnie maksymalnie dwa kredyty lub pożyczki⁴⁸.

Środki nie zaangażowane w działalności kredytowej kasa może inwestować w papiery wartościowe emitowane lub gwarantowane przez SP lub NBP, lokaty, wkłady lub udziały w KSKOK (projekt nie przewiduje takiej możliwości), lokaty w bankach do wysokości gwarantowanej przez BFG (projekt znosi ograniczenie wysokości), albo jednostki uczestnictwa funduszy rynku pieniężnego⁴⁹. Uchylenie możliwości lokowania wolnych środków w Kasie Krajowej zdaniem NBP jest nieuzasadnione. Działalność lokacyjna KSKOK wobec kas jest analogiczna do funkcji, jakie wobec banków spółdzielczych pełnią banki zrzeszające⁵⁰.

Skok może zaciągać kredyty i pożyczki wyłącznie w Kasie Krajowej. Saldo wzajemnych zobowiązań nie może przekraczać 40% aktywów kasy. Projekt nie przewiduje jednak możliwości zaciągania takich kredytów w przyszłości⁵¹. Dla przykładu w 2008 r. kasy zaciągnęły w Kasie Krajowej kredyty na kwotę 118,25 mln zł⁵². Poza tym w celu utrzymania płynności kasa ma obowiązek utrzymywać odpowiednie rezerwy. Ich wysokość oraz inne obciążenia kas prezentuje tabela 5.

⁴⁴ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. *O spółdzielczych...*, *poz. cyt.*, art. 6 i 7 oraz *poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art. 1, pkt 5.

⁴⁵ W bankach jest to maksymalnie dwudziestokrotność średnich miesięcznych wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku, (ogłaszanych przez Prezesa GUS) za ostatni miesiąc przed śmiercią posiadacza rachunku; Ustawa z dnia 29.08.1997 r. *Prawo bankowe*, DzU nr 140, poz. 939 z późn. zm., art.56.

⁴⁶ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. *O spółdzielczych...*, *poz. cyt.*, art. 9.

⁴⁷ *Tamże*, art. 21.

⁴⁸ *Tamże*, art. 26-27.

⁴⁹ *Tamże*, art. 30, ust. 1 oraz *poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art. 1, pkt 12.

⁵⁰ Opinia NBP w sprawie poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, skierowana do Kancelarii Sejmu 18.07.2008 r.

⁵¹ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. *O spółdzielczych...*, *poz. cyt.*, art. 30, ust. 4 oraz *poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art. 1, pkt 12.

⁵² Sprawozdanie Zarządu Kasy Krajowej za 2008 r., str. 21.

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego kasy obowiązują limity koncentracji. Suma kredytów i pożyczek udzielonych jednemu członkowi kasy nie może przekroczyć 10% jej aktywów, a jeśli są one udzielane na cele związane z działalnością gospodarczą, limit ten wynosi 15% zasadniczych funduszy własnych (w projekcie 15% funduszy własnych). Ponadto łączna kwota pożyczek i kredytów udzielonych wszystkim członkom na cele związane z działalnością gospodarczą nie może przekraczać 150% zasadniczych funduszy własnych kasy (w projekcie 150% funduszy własnych). W przypadku pożyczek i kredytów udzielonych łącznie członkom rady nadzorczej, zarządu i komisji kredytowej obowiązuje limit 20% aktywów, a ponadto nie mogą być one udzielane na warunkach bardziej korzystnych, niż określone dla innych członków. Poza tym udzielenie takiego kredytu lub pożyczki wymaga wspólnej uchwały zarządu i rady nadzorczej w głosowaniu tajnym, większością 2/3 głosów, w obecności co najmniej połowy członków obu organów, bez udziału zainteresowanej osoby⁵³.

Tab. 5. Obciążenia finansowe spółdzielczych kas oszczędnościowo–kredytowych
Financial burdens of cooperative savings and loan associations

Rodzaj obciążenia	Spółdzielcze kasy oszczędnościowo–kredytowe
Obowiązkowe rezerwy płynności	Obowiązkowa rezerwa płynna w wysokości co najmniej 10% funduszu oszczędnościowo–pożyczkowego utrzymywana w formie gotówki w kasie lub w innych formach ustalonych przez Kasę Krajową (w projekcie - KNF). Limit rezerwy płynnej może być podniesiony przez Kasę Krajową (w projekcie - KNF na wniosek Kasy Krajowej) w przypadkach szczególnego zagrożenia płynności kasy lub stwierdzenia nieprawidłowości w jej działaniu. Na koniec 2008 r. KSKOK zgromadziła 973,01 mln zł.
Obciążenia na rzecz stabilizacji sektora	Opłaty wnoszone przez kasy na rzecz Kasy Krajowej na tworzony przez nią fundusz stabilizacyjny w wysokości co najmniej 1% aktywów kas. Środki są przeznaczone na finansowanie programów naprawczych oraz na wspieranie przez Kasę Krajową konsolidacji i restrukturyzacji. Projekt przewiduje, że KNF będzie określała w drodze uchwały wysokość wpłat i szczegółowe zasady tworzenia i przeznaczenia. Zastrzeżenia co do tego zapisu wnosi NBP, wskazując, że w przypadku sektora bankowego analogiczne kompetencje należą do instytucji stabilizacyjnej (BFG), a nie nadzorczej (KNF). Ze środków funduszu nie będą mogły być pokrywane straty KSKOK. W 2008 r. fundusz stabilizacyjny wynosił 354,72 mln zł.
Obciążenia z tytułu ubezpieczenia wkładów	Składka roczna na Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych SKOK, której wysokość zależy od klasy ryzyka (kapitałów i struktury portfela kredytowego). Podobnie jak w bankach oszczędności członków kas są objęte ubezpieczeniem do wysokości równowartości 50 tys. euro. Poza tym, podobnie jak w bankach są wolne od zajęcia do wysokości trzykrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, ogłaszanego przez Prezesa GUS

⁵³ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. o *spółdzielczych...*, *poz. cyt.*, art. 24–25 oraz *poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art. 1, pkt 10 i 11.

Inne obciążenia	- Składka zwyczajna do Kasy Krajowej, z której finansowane są wydatki związane z nadzorem w wysokości 0,4% przychodu kasy w roku poprzedzającym wpłaceniu, - Obowiązek złożenia w Kasie Krajowej jako oprocentowanych lokat funduszu zasobowego i udziałowego w wysokości nie przekraczającej 4% aktywów kasy oraz równowartości co najmniej 5% funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego, stanowiącej rezerwę bieżących operacji, przy czym projekt nie przewiduje przyjmowania lokat przez KSKOK, - Składka na reklamę w wysokości 0,12% aktywów kasy. W 2008 r. KSKOK zgromadziła z tego tytułu 8,84 mln zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy z dnia 14.12.1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, DzU z 1996 r., nr 1, poz. 2 z późn. zm., art. 20, 31, 32 i 36, Statutu KS SKOK, par. 11, 12, projektu ustawy o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, www.sejm.gov.pl (1.06.2010), art. 1, pkt 12, 13, 14, 17, 19, publikacji A. Myczkowskiej, *System dobrych znajomych*, „Rzeczpospolita” z 5.01.2005 r., dodatek „Ekonomia i Rynek” oraz Sprawozdania Zarządu Kasy Krajowej za 2008 r., s. 21-24.

Dywersyfikację portfela aktywów kas zapewniają też ustawowe normy ostrożnościowe⁵⁴:

1. wartość wkładu, udziału, jednostek uczestnictwa lub nabytego papieru wartościowego jednego rodzaju nie może przekraczać 8% aktywów kasy, z tym, że limit nie dotyczy papierów emitowanych lub gwarantowanych przez SP i NBP i lokat w Kasie Krajowej. Projekt wśród wyjątków nie wymienia lokat w Kasie Krajowej, bo ich nie przewiduje,
2. łączna wartość zakupionych środków trwałych nie może przekroczyć 5% wartości aktywów na dzień zakupu, przy czym wyjątkowo Kasa Krajowa (wg projektu KNF) może wyrazić zgodę na podniesienie tego limitu do 10% wysokości aktywów na dzień zakupu.

Skok zrzeszają się w KSKOK, której celem jest zapewnienie stabilności finansowej kas (w projekcie dodano – w szczególności zarządzanie funduszem stabilizacyjnym) oraz sprawowanie nadzoru (wg projektu – kontroli) dla zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych oszczędności, a także zgodności działalności kas z przepisami prawa (w projekcie dodano – oraz rozstrzygnięć KNF)⁵⁵. KSKOK jest spółdzielnią osób prawnych i tym różni się od skok, że każdemu jej członkowi przysługuje ilość głosów równa liczbie posiadanych udziałów (w kasach obowiązuje zasada jeden członek jeden głos, niezależnie od liczby udziałów). Projekt przewiduje jednak zmiany w tym zakresie, tj wprowadzenie zasady jeden członek KSKOK – jeden głos, niezależnie od posiadanych udziałów⁵⁶. Przepis ten wydaje się być niewłaściwy w sytuacji znacznego zróżnicowania wielkości kas i dużych różnic we wnoszonych przez nie opłatach na rzecz funduszu stabilizacyjnego KSKOK⁵⁷.

⁵⁴ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. o spółdzielczych..., *poz. cyt.*, art. 30, ust. 2–3 oraz *poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art.1, pkt 12.

⁵⁵ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. o spółdzielczych..., *poz. cyt.*, art. 34 oraz *poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art.1, pkt 15.

⁵⁶ *Poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art.1, pkt 18.

⁵⁷ Opinia NBP w sprawie poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, skierowana do Kancelarii Sejmu 18.07.2008 r.

Kasa Krajowa pełni funkcje nadzorcze (także związku rewizyjnego), stabilizujące (w oparciu o fundusz stabilizacyjny) i utrzymania płynności (funkcja kasy centralnej)⁵⁸. Do jej kompetencji należy⁵⁹:

1. reprezentowanie interesów kas przed organami administracji państwowej i organami samorządu terytorialnego,
2. wyrażanie opinii o projektach aktów prawnych dotyczących kas,
3. zapewnianie doradztwa prawnego, organizacyjnego i finansowego,
4. organizowanie szkoleń,
5. prowadzenie działalności wydawniczej, związanej z działalnością kas,
6. określanie norm dopuszczalnego ryzyka w działalności kas,
7. opracowywanie jednolitych procedur świadczenia usług i prowadzenia dokumentacji oraz systemów informatycznych,
8. przyjmowanie lokat,
9. udzielanie kasom kredytów i pożyczek,
10. pośredniczenie w przeprowadzaniu rozliczeń,
11. przeprowadzanie lustracji kas.

Spśród wymienionych zadań projekt nowelizacji ustawy skreśla zadania wymienione w pkt 6, 8, 9 i 10 oraz zmienia treść pkt 7 wskazując na opracowywanie jednolitych standardów świadczenia usług i prowadzenia dokumentacji⁶⁰. Wykreślając pkt 10 projekt nie wskazuje, jaki podmiot będzie pośredniczył w rozliczeniach pomiędzy kasami⁶¹.

W projekcie nowelizacji ustawy dodano artykuły 35a–k, regulujące kwestie członkostwa w Kasie Krajowej, jej funduszy i organów⁶².

KSKOK prowadząc nadzór nad zgodnością działalności kas z przepisami prawa i prawidłowością prowadzonej gospodarki finansowej, może wezwać kasę do usunięcia stwierdzonych uchybień w wyznaczonym terminie, a jeśli to nie nastąpi może nakazać (projekt przewiduje wystąpienie do KNF o nakazanie) zaprzestania prowadzenia określonej działalności. W przypadku stwierdzenia, że działalność kasy jest prowadzona z rażącym naruszeniem przepisów prawa lub statutu, KSKOK może wystąpić do właściwego organu kasy o odwołanie członków zarządu, bezpośrednio odpowiedzialnych za uchybienia lub sama może zawiesić w czynnościach poszczególnych członków zarządu kasy, do czasu rozpatrzenia wniosku o ich odwołanie. W przypadku powstania groźby zaprzestania spłacania długów przez kasę, albo gdy jej działalność wykazuje rażące lub uporczywe naruszenie przepisów prawa, Kasa Krajowa może zawiesić działalność kasy do czasu wyborów nowych organów (nie dłużej jednak niż na okres 6 miesięcy), ustanawiając jednocześnie zarządcę komisarycznego. Wg projektu KSKOK będzie mogła

⁵⁸ M. Golec, *Spółdzielcze kasy ...*, poz. cyt., s. 69.

⁵⁹ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. o spółdzielczych..., poz. cyt., art. 35.

⁶⁰ *Poselski projekt ustawy...*, poz. cyt., art. 1, pkt 17.

⁶¹ Opinia NBP w sprawie poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, skierowana do Kancelarii Sejmu 18.07.2008 r.

⁶² *Poselski projekt ustawy...*, poz. cyt., art. 1, pkt 18.

wystąpić z wnioskiem do KNF o zawieszenie działalności kasy do czasu wyboru nowych organów⁶³.

Jeżeli ze sprawozdania finansowego zarządu kasy lub zarządcy komisarycznego wynika, że jej majątek nie wystarcza na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego, a wierzyciele nie wyrażą zgody na ich pokrycie, sąd na wniosek wierzycieli lub Kasy Krajowej wydaje postanowienie o wykreśleniu kasy z rejestru. W takim przypadku nie przeprowadza się postępowania upadłościowego⁶⁴.

Projekt ustawy daje ponadto zbyt krótki okres przejściowy (2 miesiące) na dostosowanie statutu Kasy Krajowej (pod groźbą nadania go przez KNF, co jest ingerowaniem w prawa członków), zbycie posiadanych przez KSKOK udziałów, akcji, certyfikatów inwestycyjnych i jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych i przekazanie uzyskanych środków na fundusz stabilizacyjny⁶⁵. W tym drugim przypadku ma wręcz cechy „konfiskaty majątku”⁶⁶. Wątpliwości w tej sprawie zgłasza także sam rząd i NBP⁶⁷.

4. PODSUMOWANIE

Summary

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe działają w Polsce od 1992 r. W całym okresie podlegały dynamicznemu rozwojowi. Wielokrotnie wzrosła liczba ich placówek, zrzeszonych członków, wartość aktywów, kapitałów własnych, zgromadzonych depozytów i udzielonych pożyczek. Pogorszenie tendencji rozwojowych nastąpiło w I połowie 2009 r. wskutek kryzysu na rynkach finansowych. Obecny kryzys dotyka jednak kasy w najmniejszym stopniu. Nie inwestują one wolnych środków w jakiegokolwiek ryzykowne instrumenty, nie zadłużają się na rynku międzybankowym i nie są powiązane z zagranicznymi bankami i instytucjami kredytowymi. Relacja udzielonych kredytów do depozytów wynosi 75–80%, co oznacza, że akcja kredytowa finansowana jest z depozytów członków. Z tych powodów kasy są odporne na kryzys, nie obawiają się zawirowań na rynkach finansowych⁶⁸.

⁶³ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. o spółdzielczych..., *poz. cyt.*, art. 39, 41 i 42 oraz *poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art. 1, pkt 25 i 26.

⁶⁴ Ustawa z dnia 14.12.1995 r. o spółdzielczych..., *poz. cyt.*, art. 43.

⁶⁵ *Poselski projekt ustawy...*, *poz. cyt.*, art. 4 i 5.

⁶⁶ Opinia prawna do poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 650), sporządzona 28.09.2008 r. przez radcę prawnego w uzupełnieniu opinii sporządzonej w BAS 6.08.2008 r.

⁶⁷ Stanowisko rządu w sprawie poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, przekazane marszałkowi Sejmu pismem z dnia 31.07.2008 r. oraz Opinia NBP w sprawie poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, skierowana do Kancelarii Sejmu 18.07.2008 r.

⁶⁸ *Skok-i odporne na kryzys*, www.bankier.pl (25.08.2009) oraz *Skok-i nie obawiają się zawirowań na rynkach finansowych*, „The Wall Street Journal Polska” z 2.12.2008 r.

Jako ewentualne zagrożenie dalszego rozwoju należy jednak wymienić istnienie ryzyka makroekonomicznego, które nasiliło się w 2009 r., szczególnie w związku z rosnącym bezrobociem i spowolnieniem gospodarczym. Może mieć ono negatywny wpływ na wyniki finansowe skok w kolejnych latach, rzutując na sytuację finansową ich członków.

Poza tym na zmiany warunków działania, a w konsekwencji wyniki finansowe skok może również wpłynąć, zarówno pozytywnie, jak i negatywnie planowana nowelizacja ustawy regulującej ich działalność, o ile do niej oczywiście dojdzie.

Otóż w kwietniu 2008 r. wniesiony został do Sejmu przez grupę posłów PO projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Skierowano go do dalszych prac w Komisji Finansów Publicznych pomimo tego, że został negatywnie oceniony przez KSKOK i wiele autorytetów. Zdaniem wiceprezesa Kasy Krajowej Wiktora Kamińskiego, projekt PO został uznany przez ekspertów za niekorzystny, naruszający prawa własności i zasady wolności gospodarczej⁶⁹.

Na słabe strony projektu wskazywała m.in. pani Green, prezydent Co-operatives Europa, instytucji reprezentującej niemal ćwierć milionów spółdzielni, działających w 27 krajach unijnych w liście skierowanym do marszałka Sejmu pisząc: „projekt ignoruje fundamentalne, globalne pryncypia, zasady i reguły sektora spółdzielczego, uznane przez ONZ i UE.” Zdaniem H. Ciocha, proponowane zmiany prowadzą w efekcie do „upaństwowienia skok oraz zmierzają do konfiskaty majątku prywatnego, którym dysponuje i zarządza Kasa Krajowa.” KSKOK ma być pozbawiona uprawnień nadzorczych i ma sprawować tylko bieżącą kontrolę. Władze instytucji spółdzielczych zatwierdzałoby państwo, co stanowi naruszenie kluczowej zasady prawa spółdzielczego - zasady samorządności. Niezgodność niektórych rozwiązań z Konstytucją zarzucają także A. Kidyba i A. Bałaban⁷⁰.

Wspomniany projekt ustawy zawiera szereg zmian merytorycznych, zmierzających do:⁷¹

1. wprowadzenia publicznego nadzoru państwowego nad środkami zgromadzonymi w skok, poprzez przesunięcie kompetencji nadzorczych, szczegółowych decyzji dotyczących limitowania ryzyka, polityki inwestycyjnej, uprawnień do decydowania o kryteriach kwalifikacyjnych członków niektórych organów kas z KSKOK do KNF,
2. pozostawienia KSKOK w roli instytucji zrzeszającej kasy i kontrolującej ich działalność pod kątem zgodności z ustawą i zaleceniami nadzorczymi KNF,
3. zakazu prowadzenia przez KSKOK działalności innej, niż określonej przepisami ustawy, w szczególności wykraczającej poza obowiązki kontrolne i zarządzanie funduszem stabilizacyjnym na zasadach określonych przez KNF,

⁶⁹ *Skok-i nie obawiają się zawirowań na rynkach finansowych*, „The Wall Street Journal Polska” z 2.12.2008 r.

⁷⁰ M. Pawlak, *Zamach na skok-i*, „Gazeta Polska” z 2.07.2008 r. oraz Opinia prawna do poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy, nr 650), sporządzona 28.09.2008 r. przez radcę prawnego w uzupełnieniu opinii sporządzonej w BAS 6.08.2008 r.

⁷¹ Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, www.sejm.gov.pl (1.06.2010).

4. zmniejszenia obciążeń ponoszonych przez kasy na rzecz KSKOK, a w szczególności zniesienia obowiązku korzystania z usług firm zalecanych przez nią (systemy informatyczne, ubezpieczenia),
5. umożliwienia kasom posiadania faktycznego wpływu na decyzje KSKOK poprzez odebranie prawa wykonywania głosu osobom prawnym nie posiadającym statusu skok i przyjęcie zasady „jedna kasa jeden głos” na Walnym Zgromadzeniu KSKOK,
6. zmiany zasad podziału nadwyżki finansowej tak, by członkowie kas mogli czerpać korzyści z wypracowanych przez kasę zysków.

Wg autora opinii prawnej, w stanowisku rządu do projektu akcentuje się „potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa środków zgromadzonych w skok, ale nie powołano się na żadne fakty, czy zjawiska wskazujące, że system funkcjonujący obecnie nie zapewnia bezpieczeństwa w stopniu wystarczającym”⁷².

Już na etapie powstawania projektu pojawiła się obawa o możliwy konflikt interesów, stąd do marszałka Sejmu wpłynął wniosek o czasowe zawieszenie od prac w podkomisji sejmowej 4 posłów PO, „byłych bankowców”⁷³.

Wprowadzenie zmian w nadzorze nad kasami wydaje się być jednak przesądzone. Konieczność wprowadzenia publicznego nadzoru nad systemem skok podkreśla także NBP, powołując się na wytyczne Światowej Rady Związków Kredytowych WOCCU⁷⁴.

Proponowane zmiany budzą jednakże wiele kontrowersji i emocji. Zdaniem Kasy Krajowej dotychczasowa sfera nadzorcza funkcjonuje dobrze i sprawnie, o czym świadczą m. in. wyniki skok. Jest ona jednak skłonna podzielić się odpowiedzialnością za stabilność sektora i bezpieczeństwo powierzonych środków z KNF. Chodzi jednak o to, by „nadzór nie szkodził rozwojowi stabilności skok i uwzględnił wzajemnościowy charakter systemu. Skok-i nie są bankami i wydaje się, że powinny być jednak odmiennie regulowane. Kasy protestują przed objęciem gwarancjami BFG, tym bardziej, że znane są rozwiązania, gdzie funkcjonuje więcej niż jeden podmiot gwarancyjny. Boją się, że będą płacić za błędy banków, które są przecież zdominowane przez kapitał zagraniczny. Ich zdaniem nic nie stoi na przeszkodzie w utrzymaniu istniejącego systemu. Instytucja gwarantująca depozyty skok – TUV SKOK jest przecież nadzorowana i kontrolowana przez KNF.”⁷⁵

Poza tym wątpliwości budzi fakt, że z jednej strony wprowadzone rozwiązania zmierzają do ograniczenia zakresu działania Kasy Krajowej, zmniejszenia siły kapitałowej jej samej i zrzeszonych kas, a z drugiej nakładają na kasy nadzór w rozmiarze analogicznym, jak dla dużych banków.

⁷² Opinia prawna do poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy, nr 650), sporządzona 28.09.2008 r. przez radcę prawnego w uzupełnieniu opinii sporządzonej w BAS 6.08.2008 r.

⁷³ Bankowcy piszą ustawę dla konkurencji, „Nasz Dziennik” z 13.10.2008 r.

⁷⁴ Opinia NBP w sprawie poselskiego projektu o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, skierowana do Kancelarii Sejmu 18.07.2008 r.

⁷⁵ *Skok-i nie obawiają się zawirowań na rynkach finansowych*, „The Wall Street Journal Polska” z 2.12.2008 r.

SUMMARY

During the whole period analyzed, the number of SKOK associations diminished while the number of branches, members, employees as well as the amount of assets, deposits and loans increased. The overwhelming number of SKOK associations still made profit by the end of 2008. Unfortunately, the financial crisis had an impact on the financial results of the associations in the recent period. This is shown among others in their own capital decrease, negative financial results and turnover profitability rates as of 30 June, 2009. We should also mention a possible threat to the continued market expansion of SKOKs, i.e. the macroeconomic risk, which intensified in 2009, especially in connection with the growing unemployment and economic slowdown. It may have an adverse impact on their financial results in the next years. Moreover, in 2008 a bill was submitted to the Sejm to amend the law on cooperative savings and loan associations and some other related laws. The draft law contains a number of substantive changes aimed at imposing public supervision over the assets accumulated in the SKOKs, a ban on the activities of the KSKOK [National Cooperative Savings and Loan Association] not regulated by statutory provisions, at reduction of burdens carried by SKOK associations for the KSKOK, and making it possible for SKOK associations to have actual influence on the KSKOK's decisions, at changing the rules of dividing the financial surplus so that members could benefit from the profits made by the association.

dr Tamara Anna Galbarczyk, Uniwersytet Marii Curie-Słodkowskiej w Lublinie